

Focus op zelfredzaamheid, participatie en maatschappelijke betrokkenheid

SLO over de functionele kerndoelen burgerschap

De functionele kerndoelen burgerschap vormen een belangrijke stap naar inclusiever en samenhangender burgerschaps-onderwijs voor álle leerlingen, volgens curriculumexperts Annette van der Laan en Eveline Otter van SLO. “Leerlingen in het gespecialiseerd onderwijs hebben eerst inzicht in zichzelf nodig, voordat ze iets kunnen begrijpen van bijvoorbeeld democratie of diversiteit.”

De functionele kerndoelen zijn in november 2025 gepubliceerd en zijn ontwikkeld voor leerlingen die zeer moeilijk leren, een meervoudige beperking hebben of uitstromen naar dagbesteding of arbeidsmarkt. Voor hen sluiten de kerndoelen burgerschap voor primair onderwijs (po), onderbouw voortgezet onderwijs (vo) en voortgezet speciaal onderwijs (vso)-uitstroomprofiel vervolgonderwijs niet goed aan. Niet omdat ze te moeilijk zouden zijn, maar omdat deze leerlingen doorgaans iets anders nodig hebben om tot leren te komen. “Daarom is er in de functionele kerndoelen extra aandacht voor sociale identiteit”, vertelt Annette.

De functionele kerndoelen zijn opgebouwd in drie domeinen: Jezelf en de ander, Samenleven in een democratische rechtsstaat en Vormgeven aan democratische en maatschappelijke betrokkenheid. Voor po, onderbouw vo en vso-uitstroomprofiel vervolgonderwijs bevatten de kerndoelen

burgerschap een mix van doelen rondom aanbod, ervaring en beheersing. Bij de functionele kerndoelen burgerschap ligt de nadruk op de eerste twee. “Dat is een bewuste keuze”, legt Annette uit. Ze benadrukt dat burgerschapscompetenties vooral ontstaan door mee te doen, door situaties te oefenen en door samen te leren.

Streefdoelen: ruimte voor maatwerk

De functionele kerndoelen zijn streefdoelen, geen minimumeisen. Niet alle doelen hoeven dus op leerlingniveau behaald te worden. Wat haalbaar, passend en uitdagend is, wordt per leerling vastgelegd in het ontwikkelingsperspectief (OPP). “Onderwijs draait voor deze leerlingen om veel meer dan kennis en vaardigheden opdoen om een diploma te halen”, aldus Annette. “Het gaat nadrukkelijk ook om socialisatie en persoonsvorming.”

“Er zullen scholen zijn die gaan werken met beide sets kerndoelen burgerschap. Ik denk hierbij aan het speciaal basis-onderwijs (sbo) en praktijkonderwijs (pro)”, zegt Eveline. Het gaat om scholen waar de populatie

Annette van der Laan

Eveline Otter

divers is en leerlingen verschillende routes volgen. Dat vraagt om keuzes, aldus Eveline: “Zolang er verschillende onderwijswetten bestaan, bestaan beide varianten ook. Het is belangrijk dat er kruisverbanden zijn en dat je een doorgaande lijn kunt maken.” SLO ontwikkelt daarom een ‘wegwijzer’ die scholen helpt om voor leerlingen voor wie dat relevant is, beredeneerd af te kijken naar de functionele kerndoelen.

Van visie naar praktijk: waar begin je?

Veel leraren vragen zich af hoe ze de kerndoelen moeten vertalen naar concrete lessen. Annette: “Veel scholen doen al aan burgerschap. De vraag is vooral hoe je dat doelgerichter maakt.” Eveline en Annette noemen twee startpunten:

1. Begin met wat je al doet: koppel bestaande activiteiten aan kerndoelen.
2. Begin vanuit de kerndoelen zelf: vertaal die naar schoolspecifieke activiteiten.

Of burgerschap een vak moet worden? “Daar gaat het helemaal niet om”, zegt Annette. “Juist in het gespecialiseerd onderwijs is flexibiliteit essentieel. Sommige scholen starten met vaste lessen om het in de vingers te krijgen, andere kiezen direct voor integratie met bijvoorbeeld taal, kunst, projecten of themadagen.” Eveline benadrukt dat burgerschap bovendien niet op zichzelf staat. “Neem bijvoorbeeld de functionele kerndoelen Nederlands; die gaan onder andere over communicatie. Daar zit al veel overlap met burgerschap.”

Volgende stappen

Nu de ontwikkelfase is afgerond, start het ministerie van OCW het wetgevingstraject. Daarna volgt landelijke invoering. Voor een succesvolle implementatie zijn ondersteunende materialen essentieel, zoals leerlijnen, voorbeelduitwerkingen en handreikingen, juist voor het gespecialiseerd onderwijs. Deze worden de komende tijd ontwikkeld door SLO. SLO zal hierover regelmatig communiceren via www.actualisatiekerndoelen.nl . Met de functionele kerndoelen burgerschap ontstaat een helder en samenhangend kader voor burgerschapsonderwijs voor leerlingen van 4 tot 20 jaar, met een duidelijke focus op zelfredzaamheid, participatie en maatschappelijke betrokkenheid.

Tekst: SLO

Lees het volledige artikel
op onze website

Meer lezen?

- Bekijk het [toelichtingsdocument](#) waarin de functionele kerndoelen burgerschap (definitief concept) uitgebreid beschreven staan. Hierin lees je ook over het ontwikkelproces van de functionele kerndoelen burgerschap.
- Ga aan de slag met de [lessuggestie inspraak en besluitvorming](#) in het vso.

Meer luisteren?

Beluister de [podcastaflevering](#) van Tijpcast, Annette van der Laan samen met Remko Grandia, intern begeleider op drie vso scholen, vertelt over de kerndoelen en de praktijk ervan.